

Náš knižní trh je dnes velmi bohatý na různé publikace z oblasti psychologie a psychoterapie. Tak bohatý, že se stává až nepřehledným. Proto touto cestou upozorňuji na pozoruhodnou a cennou knihu, která je k dispozici odborníkům i zájemcům o pomoc lidem psychologickými prostředky.

Autor je zkušeným klinickým psychologem a psychoanalytikem. O jeho odborné erudici svědčí přímé členství v Mezinárodní psychoanalytické asociaci a skutečnost, že stojí v čele pražského Institutu pro aplikovanou psychoanalýzu.

Záměrem recenzované práce je poskytnout čtenáři první a současně celkové přiblížení k psychoanalýze, která je nejen ověřenou léčebnou metodou s téměř stoletou tradicí, nýbrž i kulturním a společenským jevem. Připomínám, že v posledních desetiletích u nás psychoanalytici pracovali de facto na půdě ilegality.

Publikace je členěna do šesti hlavních částí, závěr tvoří slovník vybraných psychoanalytických termínů a seznam použité a doporučené literatury.

I. Psychoanalýza v rámci kulturního života. Zde jsme seznámeni s „duchem doby“, v kterém její zakladatel S. Freud žil. Pro přelom minulého a našeho století byla pro střední Evropu s zvláště pro její politický střed - Vídeň, příznačná viktoriánská morálka a zároveň i rozvoj přírodních věd a techniky. Psychoanalýza tak vzniká a vyvíjí se v napětí daném střetem iracionality a racionálního pokroku v prostředí spíše antisemitském. V první kapitole nalezneme i pohled na psychoanalýzu jako na kulturotvorný prvek. Jsou zde stručně zmíněny základní kulturně antropologické práce S. Freuda a jeho žáků.

II. Psychoanalýza, věda a filozofie. Psychoanalýza je v současné době samostatnou disciplínou, která lékařským vědám poskytuje etiopatogenetický výkladový model a nabízí možnosti léčby pro řadu duševních, sexuálních a psychosomatických poruch a onemocnění. Psychologie je chápána jako jeden z možných a užitečných přístupů ústící v porozumění člověku a jeho světu. Psychoanalýza svojí návazností na židovskou tradici, ale i na iracionální stránku filozofického myšlení a zároveň i na přísný racionalismus, dospívá k vnitřnímu paradoxu, který jí pak umož-

ňuje širší a plastičtější chápání a výklad reality našeho života.

III. Vývoj psychoanalýzy. Ve třetí kapitole se seznámíme s psychoanalytickým myšlením, reprezentovaným nejen S. Freudem, ale i jeho významnými spolupracovníky, žáky a pokračovateli - až po současnost. Čtenář se zde setká s teorií psychotraumat, topografickým a strukturálním modelem osobnosti a s řadou dalších pojmů (nevědomí, intrapsychický konflikt, přenos a protipřenos apod.). Dovíme se o základních názorech na duševní život člověka v pojetí zakladatelů hlubinné psychologie A. Adlera, C. G. Junga, ale i W. Stekela, S. Ferencziho, O. Fenichela a dalších významných psychoanalytiků. Dnešní psychoanalýza je přiblížena na příkladu tzv. pozorovatelských studií, teorií objektních vztahů, egopsychologií a selfpsychologií.

IV. Základy psychoanalýzy a psychoanalytické klinické praxe. Tato kapitola je pochopitelně nejobsáhlejší a její začátek patří psychopatologii, včetně nejnovějších poznatků týkajících se narcistických a hraničních poruch osobnosti. Čtenář se dále seznámí s indikačními kritérii pro psychoanalýzu s psychoanalytickou psychoterapií. Získá základní přehled o uspořádání léčby, terapeutických postupech a o účinných faktorech terapie (např. náhled pacienta, interpretace, přenosové vztahové fenomény). Problematice snu a vlastní psychoanalytické techniky (volné asociace, analýza obran apod.) je v této kapitole věnována relativně větší pozornost. Hlavní psychopatologické obrazy a léčebné postupy jsou ilustrovány na kazuistických zlomcích.

V. Historie psychoanalýzy v Československu. Také při zpracování páté kapitoly se autor drží zásady principiální pravdivosti a snaží se „otevřeně vyjasnit vývoj psychoanalýzy tak, jak to činíme v případě analýz individuálních“. Společnost pro studium psychoanalýzy, jež byla odbočkou Mezinárodní psychoanalytické společnosti, byla u nás založena v r. 1936. Prvým jejím předsedou byl E. Windholz. V kapitole se setkáváme se všemi generacemi českých psychoanalytiků - až po současnost, kdy u nás pracuje zhruba 25 psychoanalytiků, z toho je 9 tréninkových a oprávněných provádět psychoanalytický výcvik. Psychoanalytici jsou sdruženi v České psycho-

analytické společnosti, která vznikla v r. 1990, vydávají vlastní časopis a založili nakladatelství, které řídí autor recenzované knihy.

VI. Možnosti a meze psychoanalýzy. Zde jsme stručně seznámeni s mezinárodním psychoanalytickým hnutím, jeho institucemi a vydávanými časopisy. Střešní organizací hnutí je Mezinárodní psychoanalytická společnost (International Psychoanalytic Association - IPA), jež je nositelkou právní identity psychoanalytiků. Je zdůrazněno, že psychoanalýza vychází ze specifického sebepoznání, jehož lze dosáhnout pouze zkušeností z vlastní analýzy. Psychoanalytická introspektivní metoda „jeví se jako optimální varianta introspekce naší civilizace a naší doby“ a poskytuje „ucelený pohled na lidskou totalitu“. Na druhé straně zde autor varuje před nekompetentním užíváním psychoanalytických pojmů a výkladu, stejně jako upozorňuje na nebezpečí přlišného zevšeobecňování ústího v universalismus, jenž je zavádějící a vede k omylům.

L. Rieben, Ch. A. Perfetti: *Learning to read (Učí se číst)*. Hillsdale New Jersey, Lawrence Erlbaum Associates Publ. 1991.

„Ako sa dieťa učí čítať; ako učí dieťa čítať; ako sa dieťa prepracúva k významu slov zakódovanému v texte; do akej miery je čítanie súčasťou už nadobudnutých rečových schopností; v čom spočíva jeho podstata...?“. To sú otázky, ktoré si kladú editori recenzovaného zborníka i autori jednotlivých príspevkov. Otázky, ktorých zodpovedanie má popri teoretickom, predovšetkým význam praktický; smeruje k zdokonaľovaniu vyučovacích metód, k rozvíjaniu nových stratégií, zvyšovaniu efektivity čítania a v neposlednom rade i k hľadaniu príčin a možností nápravy jeho porúch.

Príspevky sú členené do štyroch tematických celkov. V prvom sú práce, ktoré prinášajú určité teoretické zovšeobecnenia najnovších výskumných poznatkov. Napriek tomu, že autori zborníka upozorňujú na absenciu ucelenejšej všeobecne akceptovanej teoretickej koncepcie, už prvé tri príspevky sa vyznačujú vysokou mierou zhody, aspoň pokiaľ ide o význam fonológie v čítaní. I. Libermanová a D. Shankweiler chápu čítanie

Recenzovaná práca je vôbec prvou knihou o psychoanalýze z pera českého psychoanalytika, ktorá u nás vôbec kedy vyšla. Kromě tohoto prvenství si na ní cením zejména toho, že čtenáře informuje srozumitelným a nezkreslujícím způsobem o psychoanalýze jako celku při akcentování klinického pohledu. To je důležité, protože psychoanalytický přístup ovlivnil, ať již přímo či nepřímo, všechny psychoterapeutické školy a směry, jichž jsou rádoově desítky. Za prioritní úkol psychoanalýzy J. Kocourek považuje analytickou práci s analyzandem, jež se stává „nikdy nekončícím prostorem poznání, porozumění a pomoci“.

Tímto autorovým krédem si závěrem dovoluji čtenáři celou knihu ještě více přiblížit a doporučit; podle mého názoru by neměla chybět v žádné knihovně toho, kdo se profesionálně zabývá nebo vůbec zajímá o pomoc lidem psychologickými prostředky.

Jan Vymětal

tanie v kontexte lingvistických funkcií s dôrazom na slovo a jeho fonologickú štruktúru v protiklade s donedávna preceňovaným významom sémanticko-syntactickej a pragmatickej roviny. Podobne sa k uvedeným úrovniám stavia i Ch. A. Perfettiho interaktívny model čítania, ktorý kontextu prisudzuje len konfirmatívny význam a v rámci uvažovanej interakcie počíta len s písmenami, fonémami a slovami, ako základnými lexikálnymi štruktúrami. Vo vzťahu k čítaniu je potom kľúčovou práve schopnosť fonologickej analýzy. Príspevok K. Stanovicha, načrtávajúci trendy teórie čítania posledných dvoch dekád, charakterizuje súčasný stav ako presun od donedávna prevládajúcich tzv. „top-down“ prístupov, preceňujúcich význam kontextu, očakávania a vedomostí k opačným tzv. „bottom-up“ prístupom, zdôrazňujúcim význam mikroanalýzy slova najmä v počiatočných štádiách vývinu čítania, prioritu fonologickej analýzy. Tento trend, i keď je pravdepodobne do značnej miery ovplyvnený súčasnými teoretickými prúdmi v kognitívnej